

BISHUL B'SHABBOS

**Defining K'li Rishon,
K'li Shenit and K'li Shelishi**

Source Materials
Rabbi Kasriel Brander
ravkb@bellsouth.net

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד ב

תנו רבנן: מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המזורה, לא בשביל שיחמו, אלא בשביל שתפיג צינתן. רבי יהודה אומר: מביאה אשה פך של שמן ומניחתו כנגד המזורה, לא בשביל שיבשל אלא בשביל שיפשר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אשה סכה ידה שמן ומחממתה כנגד המזורה, וסכה לבנה קטן, ואינה חוששת. איבעיא להו: שמן מה הוא לתנא קמא? - רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא, רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא: שמן אף על פי שהיז סולדת בו - מותר, קסבר תנא קמא: שמן אין בו משום בשול. ואתא רבי יהודה למימר: שמן יש בו משום בשול, והפשרו לא זה הוא בשולו. ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר: שמן - יש בו משום בשול, והפשרו זהו בשולו. רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא: שמן אף על פי שאין היז סולדת בו - אסור, קסבר: שמן יש בו משום בשול, והפשרו זהו בשולו. ואתא רבי יהודה למימר: הפשרו לא זהו בשולו. ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר: שמן יש בו משום בשול, והפשרו זהו בשולו. רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא: איכא בינייהו כלאחר יד. אמר רב יהודה אמר שמואל: אחד שמן ואחד מים, יז סולדת בו - אסור, אין יז סולדת בו - מותר. והיכי דמי יז סולדת בו? אמר רחבא: כל שכריסו של תינוק נכוית. אמר רבי יצחק בר אבדימי: פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי, ואמר לי: טול בכלי שני ותן. שמע מינה תלת, שמע מינה: שמן יש בו משום בשול, ושמע מינה: כלי שני אינו מבשל, ושמע מינה: הפשרו זהו בשולו.

תוספות מסכת שבת דף מ עמוד ב

ושמע מינה כלי שני אינו מבשל - תימה מאי שנא כלי שני מכלי ראשון דאי יז סולדת אפי' כלי שני נמי ואי אין יז סולדת אפילו כלי ראשון נמי אינו מבשל ויש לומר לפי שכלי ראשון מתוך שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיז סולדת בו אסור אבל כלי שני אף על גב דיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר.

רמב"ם הלכות שבת פרק כב הלכה ו

מיחם שפינה ממנו מים חמין מותר ליתן לתוכו מים צונן כדי להפשירן, ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך החמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שהוא מתממן הרבה, וכן קדרה רותחת אף על פי שהורידה מעל האש לא יתן לתוכה תבלין אבל נותן לתוכה מלח שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה, ואם צק התבשיל מקדרה לקערה אע"פ שהוא רותח בקערה מותר לו ליתן לתוך הקערה תבלין שכלי שני אינו מבשל.

רמב"ם הלכות מעשר פרק ג הלכה טו

השמן משירד לעוקה אע"פ שירד נוטל מן העקל ומן הממל ומבין הפסין ונותן לקערה קטנה ולתמחוי לתוך התבשיל אע"פ שהוא חם מפני שאינו מתבשל בכלי שני, ואם היה חם ביותר כדי שיכוה את היז לא יתן לתוכו מפני שהוא מתבשל.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת - שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מלפני השבת - מדיחין אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח ישן וקולייס האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן. - שמע מינה.

תוספות מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת - פירוש שנתבשל לגמרי כדמפרש לקמן בפרק חבית (דף קמה:); כגון תרנגולת דרבי אבא שורין אותו בחמין אפילו בכלי ראשון וכל שלא בא כו' מדיחין אותו לפירוש רשב"א דמפרש דעירווי ככלי שני אתי שפיר הכא דאין שורין אותו בכלי ראשון אבל מדיחין אותו בכלי ראשון דרך עירווי אבל לפר"ת דמפרש דעירווי הוי ככלי ראשון ע"כ מדיחין אותו מכלי שני קאמר וא"כ מאי איריא מדיחין אפילו שורין נמי ואומר ר"י דאפילו בכלי שני אין שורין דהואיל דהמים חמין מיחזי כמבשל ואע"ג דתנן לקמן (דף מב:) אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי היינו דוקא תבלין שהן עשויין למתק את הקדירה ולא מיחזי כמבשל א"נ ה"ה שורין אותו כיון דאירי בכלי שני והא דנקט מדיחין לאשמעינן דאפילו הדחה הויא גמר מלאכה במניח הישן וקולייס האיספנין.

שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף ד

תבשיל שנתבשל כל צרכו, יש בו משום בישול אם נצטנן. כגב: וי"א דוקא אם מלטמק ויפס לו (רבינו ירוחם ח"ג); ואם לא נתבשל כל צרכו, ואפילו נתבשל כמאכל ב"ד = בן דרוסאי =, שייך בו בישול אפילו בעודו רותח; וה"מ שיש בו בישול אחר בישול, בתבשיל שיש בו מרק, אבל דבר שנתבשל כבר, והוא יבש, מותר לשרותו בחמין בשבת. ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת, אין שורין אותו בחמין בשבת אבל מדיחים אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הישן ומן הדג שנקרא קולייס האספנין שאינם צריכים בישול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן. כגב: ופ"כ כל דבר קשה שאינו ראוי לאכול כלל צלף שרייב, דאסור לשרותו צשצת, דכוי גמר מלאכה. (הגהות מרדכי).

מגן אברהם אורח חיים סימן שיח ס"ק טו

טו מדיחין אותו - היינו שמערין עליו מכלי שני [ועסי"א דאפי' בדבר לח שרין] אבל אסור לשרותו אפי' בכלי שני דמחזי כמבשל ול"ד לתבלין בס"ט דתבלין עשוי למתק הקדירה ולא מחזי כמבשל (תוס' דף ל"ט וש"ג ב"ח) ונ"ל דבצל דינו כתבלין דעבידי לטעמיה ועס"ה:

משנה ברורה סימן שיח ס"ק לד

(לד) אותו בחמין - שהי' סולדת בהן ואפילו אם לא יניחו שם עד שיהיה נימוח ואפילו בכלי שני נמי אסור לשרות דמיחזי כמבשל ולא דמי לתבלין בסעיף ט' דלא אסר אלא בכלי ראשון דתבלין עשויין למתק הקדירה ולא מיחזי כמבשל:

כז ושנינו במשנה דכל שבא בחמין וכו' נקמ"ה ז: דכל
שלא בא בחמין מע"ש מדיחין אותו בחמין בשבת
חוץ ממליח הישן וקוליים האיספנין שהרחתן זו היא
גמר מלאכתן והוי בישול ורש"י מפני שאינן צריכין
אלא מעט והרחתן הוי גמר מלאכתן וההרחתה הוא
בכלי שני והיינו שמערין עליו חמין מבלי שני אבל
אסור לשרותו אפילו בכלי שני דמיחזי כמבשל ומג"ח
סקמ"ו ומליח הישן גם לערות עליו אסור ומוה גלמד
להערינג"ם שלנו שאסור לערות עליהם חמין מבלי שני
אבל מותר לשרותן בצוננים ואולי שרייה מיחזי
כמלאכה אבל לרוחצן בצוננין ודאי מותר וט"ז סק"ה

Approach #3 Regarding כלי שני קלי הבישול - (Answer #2 of Tosafot)

שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף ה

יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בישול, ואסור ליתן פת אפילו בכלי
שני שהי' סולדת בו, ויש מתירין. כנכ: ככלי שני; ויש מקילין אפילו בכלי ראשון; ונכנו ליזכר לכתחלה שלא ליתן פת
אפילו בכלי שני כל זמן שפי' סולדת בו.

משנה ברורה סימן שיח ס"ק מב

(מב) ואסור ליתן פת וכו' - הוסיף בזה דין אחר והטעם דסבירא ליה לדעה זו דיש דברים שמתבשלים אפילו
בכלי שני מפני שהם רכים ואין אנו בקיאים וע"כ הוסיף לאסור ליתן פת האפוי שהוא רכין אפילו בכלי שני וה"ה
דלדעה זו יש להחמיר נמי בשאר דברים שלא ליתנם בכלי שני ועיין לקמן בס"ט אודות תבלין:

מגן אברהם אורח חיים סימן שיח

יח אפי' בכלי שני - דיש דברים שמתבשלים בו ואין אנו בקיאים ואם כן בשאר דברים נמי יש להחמיר עס"ט:

חיי אדם שבת כלל כ"ד

ך כלי שני (פי' סכלי שעירס למוכו מכלי טכטלו נו) אינו מבשל אפי' אם היד סודרת בו ואמנם כיון דיש דברים המתבשלים אפי' בכ"ש ואין אנו בקיאים יש להחמיר שלא ליתן שום דבר דשייך בו בישול אפי' בכ"ש כ"ז שהי"ס"ב וכן יש ליזהר במלח ובצללים בשבת שלא ליתן בקערה וב"ש לערות עליהם מכ"ר (סע) ואם הוא רותח כ"כ עד שהיד נכוית בו נ"ל דלכ"ע מבשל (עיין בחכמי שפני דק"ס"ב). ואם נתן מלח אפי' בכ"ר אפי' כשעדיין הקדירה על האש מותר המאכל דהמלח בטל לגבי המאכל ואע"ג דמידי דעביד לטעמא לא בטיל ש"ה דהוי זוו"ג דמסתמא נמלה גם בע"ש ואע"ג דהוי דבר שיל"מ כיון שנתבטל מקודם שנאמר בטל דנימוח מיד ואין נתבשל מיד לדעת האומרי' דצריך מילחא בישולא כבשרא דתורא (וע"ס נט"ט ס"ח ס"ק ל"ב) ואם הוא מלח שנעשה ע"י בישול פשיטא דיש לפסוק להתיר דאין בישול אדר בישול (סע נט"ט):

משנה ברורה סימן שיח ס"ק מח

(מח) כ"ז שהיד סולדת בו - עיין בח"א שכתב דהיכא שהיד נכוית בו לכו"ע מבשל אפילו בכלי שני.

Response to Approach #3 & #4

רדב"ז הלכות מעשר פרק ג הלכה טו

מזו השמן משיכר לעוקה וכו'. משנה סס
כלשון רבינו : ואם היה חס
ביותר וכו'. איכא למידק דמשמע מדבריו
דאשילו כלי שני מבשל ואין קי"ל בכל דוכתא
דכלי שני אינו מבשל וי"ל דלא איירי רבינו
אלא בכלי שנתבשל בו על האש והעצירו רוחח
אז הוא מבשל והיינו דחנן אכל לא יתן לאלפס
ולקדרה כשהן רוחחין וז"ל בפירוש המשנה
ואסור לו לתת אותו בקדרה שבישל בה התבשיל
כל זמן שהיא רוחחת לפי שהוא מתבשל לשם עכ"ל . עוד יש לחרן דאע"ג דבעלמא
בישול כלי שני לא חשיב בישול לענין קביעת מעשר הוקבע כיון שע"י בישול זה הוא
מכשירו לאכילה נגמרה מלאכהו והא דחנן לקדרה ולא לפס אורחא דמילחא נקט
וה"ה לחמסה ולתמחוי בזמן שהוא חס ביותר והכי משמע בירושלמי דגרסין עלה הכל
מודים בכלי שני שהוא מותר מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני אמר ר' יוסי בר רבי
ן בן יוד שולפת כחן שאין היד שולפת משמע מהכא דפעמא משום שאין היד שולפת הילכך לא שחא כלי שני מכלי ראשון :

כה ובענין ליתן פת לרוטב רותח למי שאוסר בכרי ראשון הוי מהך מעמא דכיון שיש בישול לאחר אפייה וכלי ראשון מבשל ואפילו למאי דבארנו דבישול זה הוא מדרבנן מ"מ אסור מדרבנן ועוד דכפי הנראה לית להו דרבתינו אלא החילוק שבין כלי ראשון לבין על האש ואינהו ס"ל דכ"ר הוי בישול מן התורה ולכן כיון שיש בישול אחר אפייה אסור אבל כלי שני אינו מבשל ואלו שהחמירו גם בכלי שני משום דכל דבר שמבשל בכלי שני אסור גם בכלי שני כמו שיתבאר

שיתבאר וס"ל דפת דרכיך מתבשל אף בכלי שני ורבינו הרמ"א דמתיר אף בכלי ראשון משום דס"ל כהראב"ה דאין בישול אחר אפייה ומותר לגמרי ולדיעות אלו ליתן בצלים ושומים לכלי ראשון ודאי אסור כיון דלדעתם זהו בישול מן התורה וס"ל דודאי מבשל והוי פסיק רישא אמנם ג"ל אם לא ניחא ליה שיתבשלו הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה ומותר ובכלי שני נ"ל דאפילו להאוסרים ליתן פת בכלי שני זהו משום דרכיך אבל בצלים ושומים ודאי לא מתבשלו בכלי שני דמנ"ל רומר כן שמתבשלים בכלי שני ולפ"ו א"ש מנהג העולם גם לדיעות אלו וראיתי מי שמחמיר בבצלים אפילו בכלי שני וע"ז סק"ח ולא ידעתי מנ"ל להחמיר כל כך :

חזון איש סימן נביח

יח) בשר"ע סי' ש"ח ס"ה מבואר פלוגתה הסמ"ג והטור צלימן פה בכלי שני שה"ס, דעת הסמ"ג דאסור דכ"ר מבואר בגמ' מ"ב ז' למד לישנא דמלא מחבשל אף בכלי שני, ושמע"ק דאין כלי ראשון תנאי צעיקר מלאכה הבישול רק שכן הוא כמליאות ברוב הדברים שאין מתבשלין בכלי שני, אבל דבר רק שנות להחבשל ומחבשל בכלי שני יש בו משום בישול אף בכ"ש, וגם הטור מורה צעיקר הדבר אלא דס"ל דאין לנו לחוש בפת כיון דלא מלינו בגמ' אלא במלה אין לנו לחוש לדברים אחרים, ואנו נוכחין להחמיר כהסמ"ג, וכ' צמ"צ סקמ"ב בשם המ"א דיש להחמיר בכל דבר שאין היחור מבואר בגמ', ומיכו י"ל כיון דמים ושמן מבואר בגמ' שאין מתבשלין בכ"ש כדאמר מי ז' מ"ב א', אין להחמיר רק בפת המבואר בסמ"ג ומשום שהוא כשר אפיו נח להחבשל אבל לא בשאר דבר וכן משמע מהא דסמ"ב צו"ד סי' ק"ה להקל בכלי שני דיעבד ולא חילק בין גסר לפירות וירקות האסורין בכלאי כרס ועגלכ ועגל.

שמירת שבת כהלכתה א:קנג

בזמננו, וע"ע חזו"א סי' נב ס"ק יט, דפשיטא ליה דלימון הוה כתבלין. (קנג) עיין ח"א כלל כ סי' ד שכתב, דאם הוא רותח כ"כ עד שהיד נכוית, לכ"ע מבשל אפי' בכ"ש, ומובאים דבריו בס"י שית במ"ב ס"ק מח ובס"י שיט סע' ד בביה"ל ד"ה חייב. ועיין יו"ד סי' קה בב"י ד"ה ואם הוא חם, דאפי' מעלה רתיחות בכ"ש כעין שהיה בכ"ר אינו מבשל, וע"ש בבאור הגר"א ס"ק יג. ועיין חזו"א סי' נב ס"ק יט, דמעיקר הדין אין איסור בכ"ש אפי' היד נכוית, מכיון שלא הזכירו זאת הפוסקים, אלא שקשה להקל באיסור שבת. ויל"ע, דלמה לא הזכיר המ"ב דין זה לגבי בישול מים בס"י שיה סע' יג, שמפורש שם דכ"ש מותר. ועיין תולדות שמואל ח"ג בהשמטות לדף עב, שגם הח"א נתכוין רק לבצלים וכיו"ב או דברים רכים, ומ"מ גם בזה צ"ע מאין הוציא זה. ועיין שו"ת שו"מ מהדו"ה סי' יא, שמוכיח מדברי הרמב"ם פכ"ב מה' שבת סוה' ה, דכ"ש אינו מבשל לענין שבת אפי' היד נכוית, ע"ש שמתרץ שלא יוקשה מהרמב"ם בה' מעשרות, וכ"ה באמרי בינה ה' שבת ובנחמת אלעזר על בינ"א בחכ"א, שערי צדק, פ"ב ס"ק ש. ועיין ש"ש בהקדמה למלאכת מבשל ס"ק י, דלא מצינו לו לח"א חבר בכל הפוסקים, ועיין גם בלשון השו"ע סי' שיה סע' יד וברמ"א שם בהסבירו מהו השיעור של יס"ב. ועיין קצוה"ש סי' קכד סע' י, שהוא מסביר בחמין הרבה בכ"ש מכוח דין דאמבטיה, סי' שיה סע' יא, והוא אינו מזכיר דברי הח"א. ועיין גם בטור סי' קס לענין מים ראשונים: חמי האור נוטלים מהם לידים אפי' הם חמין שהיד נכוית בהם, וע"ש בשו"ע סע' ה, אפי' הן חמים שהיס"ב, ע"ש פי', שכל שכריסו של תינוק נכוית בהם (עיין או"ה כלל לד סע' כ, דיד נכוית וכריסו של תינוק היינו הך). ועיין סי' קפא סע' ג, אין נוטלים בחמין שהיד נכוית בהם, ושם במ"ב ס"ק ז, אבל פושרין שאין היס"ב מותר. (קנד) ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דיל"ע דהא

שו"ת אגרות משה חלק או"ח ד סימן עד

(ד) האם יש לחוש לדעת הח"א דכלי שני מבשל ביד נכוית בו לכ"ע והאם יש לחוש ליד נכוית בו אף בכלי שלישי.

תשובה: לא שייך לידע מנהג בזה משום דמחמירין אנו בכלי שני בכל דבר משום דיש דברים שמתבשלין גם בכלי שני ולא ידוע לנו שלכן החלוק ביד נכוית לא מצוי שיהיה נוגע לנו לדינא. וליד נכוית בכלי שלישי שהוא נוגע לכל הדברים נוהגין שאין מחלקין דבכל כלי שלישי מקילין. אבל אין ללמוד ממנהג זה להקל גם בכלי שני דאפשר אף להח"א ליכא איסור בכלי שלישי אף בנכוית ואולי ליכא כלל מציאות זה.

שו"ת יביע אומר חלק ז - או"ח סימן מ

גם בספר שביתת השבת (בפתיחה להל' מבשל אות י) כתב ע"ד החיי אדם, שלא מצאנו לו חבר בכל הפוסקים

The concern for a כלי שלישי and the making of tea

משנה ברורה סימן שיח ס"ק מז

(מז) אפילו בכ"ש - ובכלי שלישי מצדד הפמ"ג בסקל"ה להקל עי"ש:

שמירת שבת כהלכתה א:נו (new edition)

דין עירווי כלי שני, כלי שלישי, ודין דבר שבא בגושים
נז. עירווי מכלי שני (קסה), וכן כלי שלישי (קסו). נוהגים להקל בו ולומר שאין
בו משום איסור בישול. ואף על פי כן אין לערות מים חמים או תבשיל חם
אפילו מכלי שני, אם אמנם חמים הם בשיעור שהיד סולדת בהם, על
ביצה (קסז), על עלי-תה (קסח), או על דבר מלוח הרבה שאי-אפשר לאוכלו
בלי שטיפה במים, כגון דג מלוח, מכיון שהמים מכשירים אותו לאכילה (קסח*).
וכן אין להכניסם לכלי שלישי (קסח**).

שמירת שבת כהלכתה א:מ (old edition)

עירווי מכלי שני ודין כלי שלישי
מ. עירווי מכלי שני (צג), וכן כלי שלישי (צד), נוהגים להקל בהם ולומר
שאינן בהם משום בישול. ואף על פי כן אין לערות מים חמים, אפילו
מכלי שני, על גבי דג מלוח, כיון שדבר מלוח ממהר להתבשל (צה).

ולענין כלי שלישי, במקום שכלי שני אסור כגון צפת, או כלים לדעת האחרונים המחמירין, כתב במ"ב שהפמ"ג מלדו להקל, ולא מלינו מקור לחלק בין שני לשלישי, ואם דברים מחזשלים בשני מחזשלים בשלישי ואין הדבר תלוי אלא בהם המים שיכיו חמים שהיס"ב, וכן להח"א המחמיר ביד נכויח אף בכלי שלישי אסור, ומיכו כיון שאינו אלא חומר, צמח שזכנו נכנו, ועל כרוז אין כלי שלישי י"ס לכן הקילו.

שו"ת אגרות משה חלק או"ח ד סימן עד

(טו) הנה עלי הטיי /עלי התה/ אינם מבושלים בעשייתם אלא רק מיובשים בחום. האם מותר להכין טיי בכלי שלישי בשבת.

תשובה: לע"ד לא נראה כלל לומר דאיכא דברים שמתבשלים בכלי שלישי. דלא מצינו אלא שבכלי שני יש דברים המתבשלין וממילא מאחר שאין אנו יודעין יש לאסור כל דבר, ובכלי שלישי לא מצינו, ומש"כ בעה"ש סימן שי"ח סעיף כ"ח דעינינו רואות שטיי /שתה/ מתבשל גם בכלי שלישי לא מובן זה ומה שרואין אנו בעינינו שמתאדמין המים זה אינו ענין בשול דאף בקרים ממש מתאדמין במשך זמן וכ"ש בחמין כשאין היד סולדת ולא זהו ענין בשול, הגע עצמך דמה שעיינו רואות אינו כלום דהא מלח רואין אנו שבחם קצת מרגישין טעם המלח כמו בשמו אותו בחמין שהיד סולדת ומ"מ הלכה כר"נ (שבת מ"ב ע"ב) דאפילו ראשון לא בשלה ואף לר' יוסף לא בשלה אלא בכלי ראשון אף שאין אנו מרגישין שום חלוק בטעם בין מלח בכ"ר = בכלי ראשון = ובין בכלי שני ואף לל"ק דאבני דתו"ח דבכלי שני נמי בשלה משמע דהוא דוקא בכ"ש ולא בפחות, אלמא דבשול הוא ענין אחר דהוא תועלת שאיכא במלח ע"י הבשול יותר מהרגשת טעם מלוח שזה איכא אף בצונן גמור דמלח שאינו מבושל נמי נותן טעם מלח כידוע ממליחת בשר והמליחה עצמה בצונן הא עושה לענין איסור והיתר כמבושל, ומ"מ אין בזה תועלת הבשול ואמדו חז"ל שהוא דוקא בחום גדול מאד עד שלהלכה הוא דוקא כבשרא דתורא. וכן הוא בעלי הטיי שמה שנצבע המים בחום קטן אינו ענין בשול, שלכן אפשר שהוא מקושי הבשול וא"כ אין לנו לומר מעצמנו כלום אלא מקבלה וממילא הוא ככל סתם דברים דהוא בכלי שני ספק ובכלי שלישי יש להתיר.

משנה ברורה סימן שיח ס"ק לט

ועין באור הלכה: (לט) דאסור לשרותו. אפלו בכלי שני, (נד) והוא הדין אם הוא דבר שיהיה נעשה ראוי לאכילה על ידי הדחת חמין בפעמא, גם ההדחה אסור, וכנ"ל לענין דג מליח. ועתה נבאר דין בשול עלי הטיי"א, השיף בכמה ענינים לסעיף זה. הנה טיי"א בפשט, (נה) פשוט בפוסקים דיש בו משום בשול, ובמזיד יש בו אסור סקילה, ובשווג חייב חטאת, ועל-כן יש לזהר בו מאד. ובפונותינו הרבים, רבים נכשלים בו ומקלין לעצמן בקלות שאין בהם ממש, ועל-כן מברח אני לבאר לפני ההתר והאסור בזה בעזר השם יתברך: הנה לערות (נו) מקלי ראשון על עלי הטיי"א, יש בזה בודאי חשש אב-מלאכה, דקמא לן דערוי מבשל כדי קליפה, כדלקמן בסעיף י, וכל-שכן אם יעמידנו אחר-כך על התנור או בתוף הקאכלי"ן? עד שיהיה היד סולדת בו, בודאי יבוא לכלי עלמא לידי אסור סקילה על-ידי זה; ואפלו אם ירצה לתן את עלי הטיי"א לתוף הפלי אחר שיצרה החמין לתוכה כדי שיהיה על המים שם

קלי שני, גם כן אסור, כדלקמן לן בסעיף זה דדבר שלא בא בחמין מלפני השבת אין שורין בשבת אפילו בכלי שני, (ט) וכל-שכן לפי מה שמבאר בסעיף זה דיש דברים רבים קלי בשול שמחבשלים אפילו בהנחה מקלי שני, אפשר דיש בהעלים גם כן חשש אסור דאורייתא אפילו באפן זה. (נ) ועל-כן הסכימו האחרונים דיש לערות עליהם מערב-שבת רותחין מקלי ראשון כדי שיעל-די-זה והיה נקרא הטיי"א מבשל במקצת, דערוי מבשל כדי קליפה, (נט) ויהפך בעת הערוי את הטיי"א היטב בתוך הרותחים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה ניותר טוב שיהיה מבשל ממש על-ידי העמדה במקום שמתבשל]. ואחר-כך יריק את העסענ"ס לכלי אחר, כדי שישארו עלי הטיי"א (ס) יבשים ויהיה מתר לו לערות אחר-כך בשבת עליהם מים חמין מקלי ראשון, כינן שגבר נחבשלו מערב-שבת, כדין דבר יבש דקיימא לן בסעיף זה דאין בו בשול אחר בשול אפילו אם נצטנן [ואחר-כך מתר לו להחזיר גם מי העסענ"ס אלו הצוננים לתוך הכלי זה גופא, וכמו שכתבנו לעיל, דדבר לח שנצטנן מתר לו לתנו בתוך כלי שני רותח]. (סא) דאם ישאר בו משקה העסענ"ס, הרי קיימא לן דכלת יש בשול אחר בשול אם נצטנן, אם לא שמי העסענ"ס הצוננים הם מרבין שלא יתחממו על-ידי המים שמערה עליהן למחר. וכן הדין לענין קאנו"י, יזהר שלא יערה עליהם מים חמין מקלי ראשון, אם לא שערה עליהם מאתמול והריק את המים מעליהן, והשעם בכל הנזכר לעיל [ענין בתשובות חתם-סופר סימן עד ובפתחי-תשובה על ארח-מים]. ודע, דאף שהתרגו לערות חמין על עלי הטיי"א והקאנו"י אם נתן עליהם מאתמול מים מקלי ראשון, (סב) אף-על-פי-כן יזהר שלא יעמיד את הטיי"א והקאנו"י בתנור או בקאכלי"ן אחר ששפך עליהם מים, דהא אין ערוי מבשל רק כדי קליפה, ואם-כן לא נתבשל אתמול רק כדי קליפה, ועקשו על-ידי העמדה בתנור יתבשל לגמרי. והנה אפן זה שפארנו, אף שאין למחות כדי הנהגים בו, מכל מקום כתבו האחרונים (סג) יצוה המבכרת מזה, דהיינו שיתקן העסענ"ס מערב-שבת לגמרי, שלא יצטרך לערות לתוכו עוד רותחין למחר בשבת, ולמחר שישצטרף לשתות (סד) יתן העסענ"ס הצונן לתוך הכוס ששתה בו אחר שערו המים חמין לתוכו ונצשה כלי שני; והוא הדין שמתר לתת לתוך הכוס הנה

שהוא קלי שני חלב שנצטנן, אכל אסור לערות עליהם מקלי ראשון, וכדלעיל בסעיף ד, וכשהעסענ"ס שלו אינו צונן (סה) הוא כדאי טוב, לצאת בזה ידי כל הדעות: ה (מ) אם בשול

נפש הרב עמוד קע

[במשנה ברורה (סי' שיי"ח סי"ק ל"ט) הביא דעת כמה מן האחרונים לחזמיר שלא לעשות תה, אפילו בכלי שני. ורבנו אמר בזה הלשון — שהסבא שלו היה מדקדק במצוות, והיה משתמש בשקיות תה בכלי שני, ואף הוא היה נוהג אחריו להקל בזה ג"כ.

ערוך השלחן סימן שיח סיף כח

כח וכיון שנתבאר דכל דבר שהרחתן זו היא נמר מלאכתן הוי בישול וחייב בשבת לפי העשב שקורין טי"י שמעדין עדיהם חמין ודבר ידוע שבישולן קר ואפילו בכלי שני מתבשלים כמו שענינו רואות המערה עליון חמין בשבת אפילו ע"י כלי שני חייב חטאת ורבים נכשלים בזה במענות של הכל יש שאומרים שהטי"י כבר נתבשל במקומו ואין בישול אחר בישול ומעות גדוד הוא אפילו אם האמת כן הוא דבשם אין הבישול כבשלו אלא לעשותו פירא שיהא ראוי לבישול ואיך נאמר על זה שהוא כבר מבושל והרי מוכרין אותו עתה בכסף מלא כדי לבשלו וגם שמעתי ששקר הדבר שאין מבשלין אותו במקומו ויש שעושין ע"י כלי שני והיינו שמעדין מים חמין מהכלי ראשון לצנצנת ונותנים עליו הטי"י ואח"כ נותנים המים והטי"י להבשאלני"ק ואח"כ שופכין עליהם החמין מכלי ראשון וממ"נ חייבים חטאת ובפרט שענינו רואות שמתבשלים בכלי שני ובכלי שלישי שבישולן קל ויש שנוהגים לערות עליהם רותחים מכלי ראשון מבעוד יום ועומד מעט ואח"כ שופכים המים והטי"י נשאר יבש ולמחרת בבוקר שופכים עליו חמין מכלי ראשון שהרי כבר נתבשל מאתמול ואין בישול אחר בישול בדבר יבש אך בזה האופן צריך להשהות החמין על הטי"י מבעוד יום מעט זמן כדי שיתבשל ולא לערות החמין על הטי"י ותיכף לשפוך החמין לתוך דברגע אחת לא יתבשלו והדרך הישר הוא להכין הסענ"ס מבעוד יום וכן אנו נוהגים וכן הדין בקאנו"י ובשאריו מיני בישולים כאלו כמו סאקאלאר"א וקאק"א :